

O resursă on-line indispensabilă pentru cercetarea lingvistică

Adina Dragomirescu

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”

Facultatea de Litere, Universitatea din București

adina.dragomirescu@lingv.ro

Abstract

This paper focuses on an extremely important on-line resource for linguistic research and teaching, the *World Atlas of Language Structures* (wals.info). The paper summarizes the main types of information available with this tool and exemplifies the manners in which it can be used.

Resurse on-line pentru cercetarea lingvistică

În ultimele decenii a crescut simțitor numărul resurselor on-line care pot fi folosite pentru cercetare. Lingvistica nu face excepție din acest punct de vedere. Pe lângă bazele de date electronice de articole și de cărți, cu acces gratuit sau plătit, există numeroase resurse concepute pentru utilizarea digitală. Pe lângă dicționarele on-line, care se bucură deja de un succes foarte mare, există și alte tipuri de resurse, precum atlasele lingvistice, care pot fi folosite nu numai în cercetare, ci și în predarea lingvisticii, mai ales la nivelul facultății, făcând mult mai atractiv studiul unor discipline precum: dialectologia, tipologia lingvistică, fonologia, morfosintaxa comparată etc. Între acestea, se numără nu numai atlasul lingvistic wals.info, care va face obiectul scurtei prezentări de față, ci și alte resurse, precum: ASinEs (*Atlas sintáctico del español*: <http://www.rae.es/recursos/enlaces-externos/atlas-sintactico-del-espanol>). De altfel, o listă impresionantă a resurselor de sintaxă dialectală este disponibilă pe internet (http://www.dialectsyntax.org/wiki/Projects_on_dialect_syntax).

WALS.info

World Atlas of Language Structures a fost inițial publicat în format clasic, pe hârtie, însoțit de un CD, în 2005. A doua ediție, revizuită, datează din 2013. În timp, atlasul on-line (wals.info),

editat de Matthew S. Dryer și Martin Haspelmath de la Max Plank Institute for Evolutionary Anthropology a devenit o bază de date impresionantă, în care sunt strânse informații despre trăsături fonologice, gramaticale și lexicale ale limbilor lumii, extrase din lucrări descriptive despre aceste limbi, mai ales din gramatici de referință. Numărul limbilor avute în vedere este impresionant, apropiindu-se de 2700. În prezent, atlasul are 55 de autori. În afară de pagina de prezentare, site-ul este organizat pe următoarele secțiuni: trăsături (*features*), capitole (*chapters*), limbi (*languages*), bibliografie (*references*) și autori (*authors*). Extrem de important este faptul că utilizatorii pot trimite mesaje și pot comenta anumite fapte lingvistice, ceea ce face ca atlasul să se îmbogățească permanent și să fie corectate eventualele greșeli, inevitabile atunci când sunt luate în calcul atât de multe limbi.

Unele dintre trăsăturile discutate (192 în total) aparțin domeniului fonologiei, de exemplu: inventarul de consoane, ponderea vocalelor și a consoanelor, consoanele uvulare, nazalizarea vocalelor, structura silabei, tonul, poziția fixă a accentului, tipuri de ritm, absența unor consoane, prezența unor tipuri speciale de consoane. Alte trăsături sunt de natură morfologică sau morfofonologică: fuziunea unor mărci flexionare, marcarea flexiunii de timp-aspect-mod, mărcile sintetice de flexiune a verbului, diferite tipuri de marcarea, prefixe și sufixe care funcționează ca mărci gramaticale, reduplicarea, sincretismul cazurilor, sincretismul mărcilor de persoană și număr la verb, numărul de genuri, marcarea pluralului, articolul hotărât, articolul nehotărât, pronumele indefinite, numărul de cazuri, numerale ordinale și distributive, timpurile verbale (analizate separat). Majoritatea trăsăturilor sintactice privesc ordinea cuvintelor: subiectul, obiectul și verbul, prepoziții vs postpoziții, poziția genitivului, a adjectivului, a propoziției relative față de substantiv, poziția mărcii de gradare față de adjectiv etc. Alte trăsături sintactice sunt de tipul: exprimarea subiectului pronominal, construcțiile ditranzitive organizate în jurul verbului „a da”, construcții reciproce, pasive, cauzative, morfeme de negație, absența verbelor copulative, diferite tipuri de propoziții circumstanțiale etc. Din domeniul lexicului sunt analizate câteva trăsături: termenii pentru „mână” și „braț”, pentru „deget” și „mână”, numărul culorilor de bază, identitatea „verde” și „albastru” sau „roșu” și „galben” etc.

Se va exemplifica în prezenta lucrare modul de prezentare a informațiilor numai cu două hărți, cea referitoare la prezența/absența structurilor pasive (de tipul *Casele sunt construite de oameni*) (figura 1) și cea referitoare la numărul culorilor de bază (figura 3).

Pe harta referitoare la structurile pasive, sunt marcate cu cerceulețe roșii limbile care au pasiv și cu cerceulețe albe limbile care nu au pasiv. Cu privire la această trăsătură, au fost analizate 373 de limbi, constatându-se că 162 au structuri pasive, iar 211, nu, lucru destul de surprinzător pentru cineva care este familiar doar cu limbile europene. Sub harta de mai jos, pe site apare o listă a tuturor acestor limbi și a surselor bibliografice folosite pentru încadrarea fiecărei limbi. Chiar și analizând numai harta, se pot formula unele observații privind distribuția areală a construcției pasive, de exemplu, se constată că limbile europene au, toate, structuri pasive, pe când în zona Australiei sunt foarte multe limbi fără pasiv.

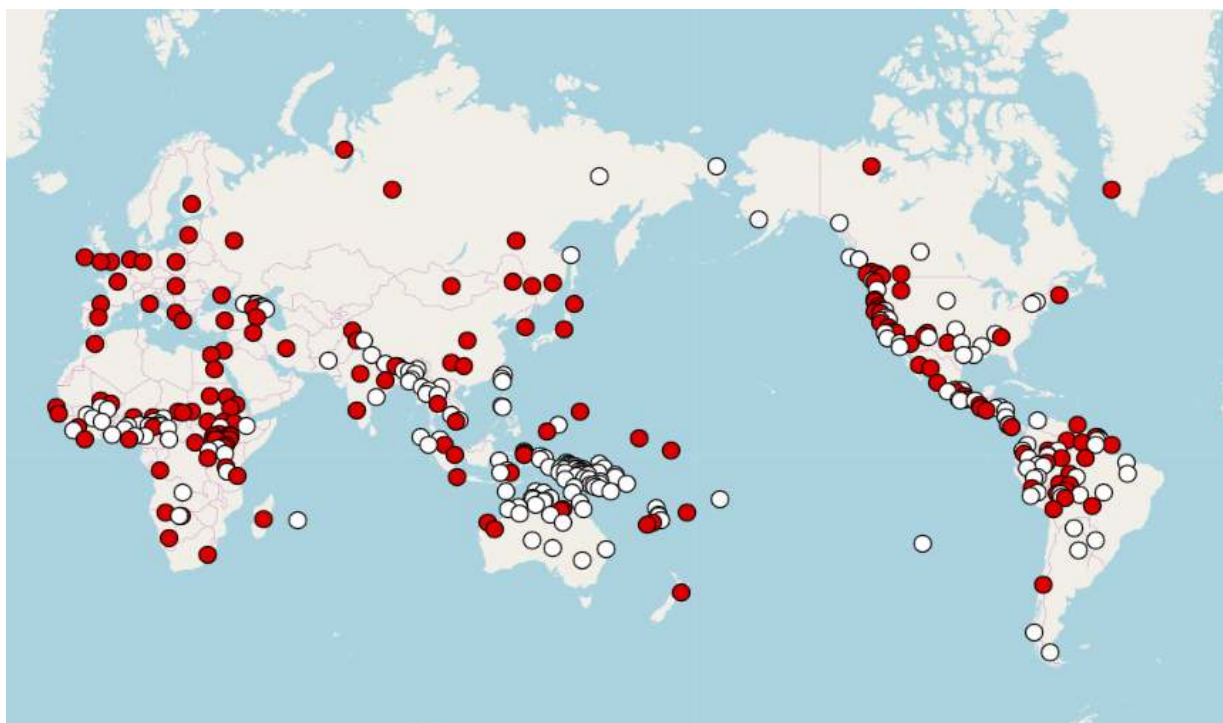

Figura 1. Trăsătura 107A din WALS: *Construcții pasive*

O analiză mai în detaliu a situației limbilor din Europa arată că limba română nu a fost luată în calcul pentru această trăsătură (figura 2). De altfel, sursele folosite pentru descrierea românei nu sunt întotdeauna cele mai potrivite sau cele mai noi, fiind uneori limitate la manuale de învățare a limbii (http://wals.info/languoid/lect/wals_code_rom).

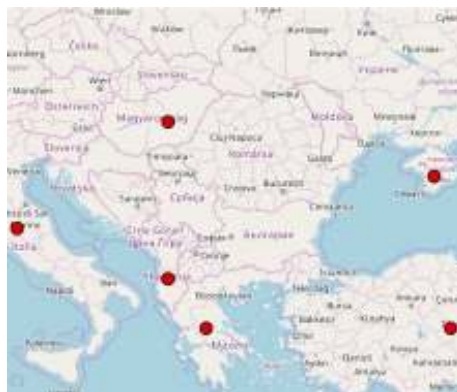

Figura 2. Detaliu din harta corespunzătoare trăsăturii 107A din WALS

Pentru numărul culorilor de bază au fost analizate 119 limbi, între care nu se regăsește și româna. Dintre acestea, 20 de limbi (marcate cu cerculeț alb) au 3-4 culori de bază, 26 de limbi (cerculeț crem) au 4-5 culori de bază, 34 de limbi (cerculeț galben) au 6 culori de bază, 14 limbi (portocaliu) au 7 culori de bază, 6 limbi (roșu) au 8 culori de bază, 8 limbi (grena) au 9-10 culori de bază, iar 11 limbi (negru) au 11 culori de bază. Se poate observa, dincolo de analiza fiecărei limbi, disponibilă pe site, că limbile europene analizate au, toate, numărul maxim de culori de bază, pe când limbile din Africa sau din nordul Americii de Nord se caracterizează printr-un număr mic de culori de bază.

Figura 3. Trăsătura 133A din WALS: *Numărul culorilor de bază*

Concluzii

Din scurta prezentare și din exemplele de mai sus se pot extrage câteva concluzii referitoare la acest instrument de lucru: este o resursă disponibilă gratuit pe Internet, sunt luate în calcul foarte multe limbi (circa 2700), beneficiază de corectare și îmbogățire permanentă, atât din partea autorilor, cât și a utilizatorilor, care pot semnală inadvertențe sau date neluate în calcul. Limba română nu este (încă) prezentă într-un număr mare de hărți, iar sursele bibliografice folosite pentru română nu sunt cele mai relevante. Este nevoie ca lingviștii și studenții care studiază limba română să trimită autorilor informații relevante pentru anumite trăsături și eventuale corecturi (la adresa indicată pe site).

Referințe

- Dryer, M. S. & Haspelmath, M. (Eds.) (2013). *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. (disponibil on-line la <http://wals.info>, pagină accesată pe 25.02.2018).
- Haspelmath, M. *et al.* (Eds.) (2005). *The World Atlas of Language Structures*. Oxford: Oxford University Press.
- Kay, P. & Maffi, L. (2013), Number of Basic Colour Categories. În: Dryer, M. S. & Haspelmath, M. (Eds.). *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. (disponibil on-line la <http://wals.info/chapter/133>, pagină accesată pe 25.02.2018).
- Siewierska, A. (2013). Passive Constructions. In: Dryer, M. S. & Haspelmath, M. (Eds.). *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. (disponibil on-line la <http://wals.info/chapter/107>, pagină accesată pe 25.02.2018).